

La Torre de la Miranda

La Mirada Tàctil

**Diputació
Barcelona**

**Ajuntament de
Cornellà de Llobregat**

Text: Departament de Patrimoni Cultural.
Ajuntament de Cornellà de Llobregat

Adaptació a Lectura Fàcil: Germán Medina i Laia Vidal
(Associació Lectura Fàcil)

Maquetació: Carme Guiral

Crèdits fotogràfics:

Fotografia coberta de la Torre de la Miranda.

Autoria: Manel Camús Avellanas

Fotografia de la vista aèria de la Torre de la Miranda.

Autoria: Gerard Martí Rodríguez.

Fotografia dels camps de cultiu al peu de la Torre de la Miranda l'any 1961.

Font: AHCL. Col·lecció: L'Abans. Fons: Juan Viso Quintana.

Fotografia del Canal de la Infanta i de la Torre de la Miranda
pels volts de 1957. Font: AHCL. Col·lecció: L'Abans.

Fons: Ramon Cuscó Marigó.

Plànol de la finca Mercader (1819-1864). MPM, NR 4121.

Detall d'una fotografia d'Arnaldo de Mercader. MPM, NR 3331.

Gravat del retrat de Jaume Gustà i Bondia.

Font: Diari oficial exposició 1888. Wikicommons Public domain.

Perspectiva general del Dietetic Park. MPM, BM 5322.

Fotografia del Mag Maginet. Autoria: Guillem Urbà.

Ajuntament de Cornellà de Llobregat.

Plantes, alçat i secció de la Torre de la Miranda.

Autoria: Salvador Matas Arquitectes, SLP.

Departament de Patrimoni Cultural.

Ajuntament de Cornellà de Llobregat

Aquest logotip identifica els materials de Lectura Fàcil que segueixen les directrius internacionals de l'IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) i d'Inclusion Europe quant al llenguatge, el contingut i la forma, amb l'objectiu de facilitar-ne la comprensió.
L'atorga l'Associació Lectura Fàcil (www.lecturafacil.net)

Sumari

1. Presentació	4
2. Panoràmica	9
3. La propietat de la Torre	13
4. Com era la finca Mercader?	16
5. Qui va fer construir la Torre de la Miranda?	19
6. Quina funció tenia la Torre de la Miranda?	22
7. El valor de la Torre de la Miranda	26
8. La Torre de la Miranda que veiem avui	28
Com és la Torre?	28
On està situada?	28
Quina forma té?	29
Com són les finestres?	30
Com és el mirador?	30
Què hi ha a dins?	30
Més informació	31

1. Presentació

A Cornellà de Llobregat i als pobles del voltant,
tothom coneix la Torre de la Miranda.

Però potser no tothom sap els seus secrets.

Us convidem a descobrir-ne alguns.

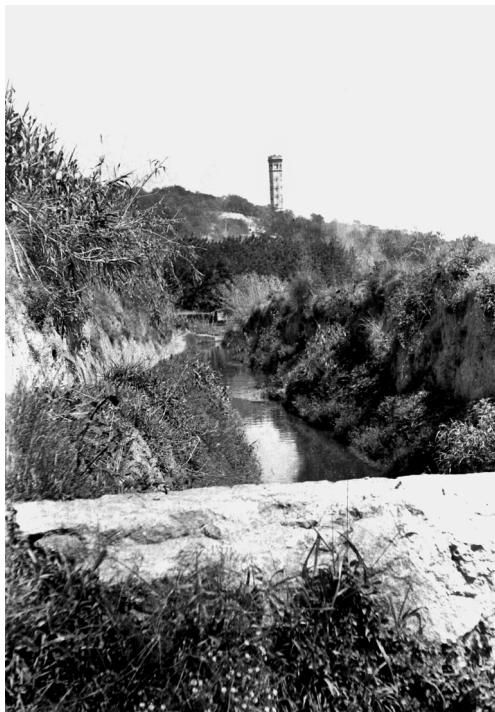
▲ Departament de Patrimoni Cultural.
Ajuntament de Cornellà de Llobregat.

Per començar, sabeu on som?

La Torre de la Miranda està situada al límit del barri de Sant Ildefons, en una zona que abans es coneixia com a Cornellà de Dalt o Samontà.

Aquesta zona elevada està formada pels primers desnivells de la serra de Collserola, a prop del riu Llobregat.

Es tracta d'un terreny que puja i baixa suaument, perquè antigament hi passaven rieres i torrents, que ara han desaparegut.

◀ Fotografia del Canal de la Infanta i de la Torre de la Miranda pels volts de 1957. Font: AHCL. Col·lecció: L'Abans. Fons: Ramon Cuscó Marigó.

Fins a finals dels anys 1950, aquí hi havia camps de secà, on es podien veure garrofers i, temps enrere, s'hi havia plantat vinya i ordi.

La zona de Cornellà de Dalt es va separar encara més del nucli habitat amb l'arribada de dues grans construccions:

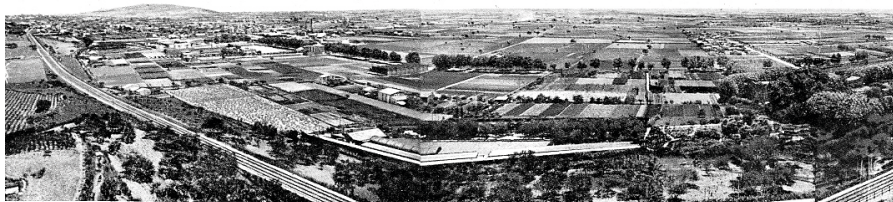
- El Canal de la Infanta, inaugurat el 1819.
- I la via del tren cap a Molins de Rei, construïda l'any 1854.

Davant de la Torre de la Miranda, sota la via del tren, veiem el parc de Can Mercader.

I, més enllà de la carretera de l'Hospitalet, hi ha el barri d'Almeda.

Aquest barri era una zona industrial, amb algunes poques cases fins als anys 1990.

Amb el pas del temps moltes fàbriques van desaparèixer i el barri d'Almeda ara és una zona residencial i de serveis.

Generalitat de Catalunya. *Pla General d'Ensenyament Agrícola*. Barcelona: Conselleria de Cultura, 1937.

PANOR

- ▲ Generalitat de Catalunya, *Pla General d'Ensenyament Agrícola*, Barcelona: Conselleria de Cultura, 1937.

Darrere la Torre, trobem el barri de Sant Ildefons. Aquest barri es va construir entre el 1959 i el 1973. Primer, el barri havia d'acollir 50.000 habitants, però, després d'acabar les obres, el barri tenia habitatges per rebre 60.000 habitants i només s'havien finalitzat una tercera part dels serveis bàsics previstos.

Tot això va provocar molts problemes al barri durant molts anys:

- Massificació: hi havia massa gent vivint-hi.
- Desarrelament: la majoria de persones acabaven d'arribar d'altres punts del territori espanyol i no tenien lligams ni amb el territori ni, moltes vegades, amb el veïnat.
- Delinqüència.
- Pocs serveis bàsics: faltaven escoles, centres de salut, espais comunitaris, entre altres.
- Protestes del veïnat per reclamar millores per al barri.

CELONA A CORNELLÀ

A partir dels anys 1970, es van començar a fer canvis i a construir nous equipaments, com per exemple:

- el Mercat Municipal de Sant Ildefons,
- la parròquia del Pilar,
- la parada de metro de la línia 5
- o els primers centres de formació professional, als barris propers de la Gavarra i el Pedró.

Entre les dècades de 1980 i 1990, es van afegir encara més serveis:

- el Centre Cívic de Sant Ildefons,
- el CAP (centre d'assistència primària)
- i diverses escoles i instituts.

A més, l'any 2013, es va inaugurar la Biblioteca de Sant Ildefons.

▲ Fotografia de la vista aèria de la Torre de la Miranda.
Autoria: Gerard Martí Rodríguez.

2. Panoràmica

Ara us proposem fer un petit exercici d'imaginació.

Imagineu-vos que sou a la Torre de la Miranda, l'any 1950, abans que es construïssin els blocs de pisos del barri de Sant Ildefons.

Poseu-vos d'esquena a la porta de la Torre i comenceu a mirar cap endavant. A partir d'aquí, farem una volta cap a la dreta, com si estiguéssim girant lentament.

Davant vostre, veureu el mar i part del riu Llobregat. A la part de sota hi havia la finca de Can Mercader.

Si gireu una mica cap a la dreta, podreu veure el centre històric de Cornellà.

Els avions que s'enlairen i aterren indiquen on és l'aeroport del Prat, a l'altre costat del riu.

Continuant cap a la dreta, sense els blocs de pisos d'avui, es podria veure Sant Boi de Llobregat i més al fons començava el massís de Garraf i la serra de l'Ordal.

En aquesta mateixa direcció
també es podrien veure muntanyes com:

- El Montbaig, conegut també com la muntanya de Sant Ramon.
- L'ermita de Sant Antoni a Montpedrós.
- O el puig d'Agulles, a la zona de l'Ordal.

Seguint la volta, ara ja darrere de la Torre,
més enllà del barri de Sant Ildefons,
es podrien veure molts pobles i ciutats properes com:

- Sant Joan Despí,
- Esplugues de Llobregat,
- Sant Just Desvern,
- Sant Feliu de Llobregat,
i una mica més lluny, Molins de Rei.

▲ Fotografia de la vista aèria de la Torre de la Miranda.
Autoria: Gerard Martí Rodríguez.

I si miréssiu encara més lluny,
veuríeu la muntanya de Montserrat i una part del Vallès.

Més lluny, seguint el riu, podríeu veure
la serra de Port del Comte
i la de Querol, que són a la comarca del Solsonès.

Seguint la volta, veuríeu el Castell del Papiol,
i a la serra de Collserola també podríeu veure:

- Castellciuró,
- el puig d'Olorda,
- la penya del Moro,
- Sant Pere Màrtir
- i el Tibidabo.

Ara tornem a la posició inicial,
d'esquena a la porta de la Torre.
Si mireu cap a l'esquerra, veieu el Pla de Barcelona.

Des d'aquí es poden reconèixer llocs com:

- Montjuïc,
- la torre de comunicacions
- o el Palau Sant Jordi.

Una mica més a prop, cap a l'esquerra i davant vostre,
hi ha l'Hospitalet de Llobregat, entre Barcelona i Cornellà.

Allà es poden veure edificis com:

- l'Hospital de Bellvitge
- i els alts gratacels tan característics.

Una mica més a prop, justament on us trobeu,
es veu la Ronda de Dalt, que fa de frontera
entre Cornellà i l'Hospitalet.

I per acabar, si fa bon dia, potser podreu veure
la serra de Tramuntana, a Mallorca,
que és a uns 180 km de distància.

3. La propietat de la Torre

Avui dia, la Torre de la Miranda és propietat de l'Ajuntament de Cornellà, però no sempre ha estat així.

Abans, la Torre formava part de la finca Mercader, una gran propietat que encara es pot reconèixer pel bosc de plàtans i altres arbres que hi ha al seu voltant.

Aquesta és la història dels propietaris

A mitjans del segle XVIII (18), un senyor ric de Barcelona, Josep Sadurní, va comprar la finca. Aquesta finca aleshores es deia Mas Oriol de l'Empedrat.

Uns anys després, la filla de Josep Sadurní, que es deia Maria Sadurní, es va casar amb Felip de Mercader i Saleta.

Quan Maria Sadurní va morir, el seu fill, Josep Ignasi de Mercader i Sadurní, va heretar la finca. A partir d'aquell moment, la finca va començar a anomenar-se torre Mercader. Aquest nom encara es fa servir avui.

La família Mercader va conservar la finca fins a l'any 1953, amb una excepció.

El novembre de 1936, durant la Guerra Civil espanyola, la Generalitat de Catalunya va ocupar la finca, per posar-hi una seu de l'Escola Superior d'Agricultura, i així va garantir que es conservés l'espai.

L'any 1953, Paulina Pozzali, l'última comtessa de Bell-lloc, va morir al palau construït dins la finca, on vivia.

Quan ella va morir, la finca va passar a la Fundació Belloch-Pozzali, propietat del Bisbat de Barcelona.

El Bisbat volia fer-hi una residència per a estudiants, perquè en aquell moment la finca ja no donava diners.

A principis dels anys 1960, com que ja s'havien construït els primers blocs del barri de Sant Ildefons, l'aleshores responsable de la Fundació, mossèn Albert Bonet, volia aprofitar el creixement urbanístic del moment, per construir habitatges en una part dels terrenys i, així, guanyar diners.

Però això no va passar, perquè en Constançi Pérez, regidor d'Esports i Cultura, i els veïns de Cornellà es van oposar a renunciar a aquesta zona verda.

Finalment, l'any 1974, el Bisbat va vendre la finca a la *Comisión de Urbanismo de Barcelona*, que va cedir-la gratuïtament a l'Ajuntament de Cornellà.

D'aquesta manera, una antiga finca privada es va convertir en un espai públic per a tothom.

El parc de Can Mercader es va inaugurar l'11 de setembre de 1989, després d'unes obres que va pagar l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

4. Com era la finca Mercader?

La finca Mercader era una propietat molt gran i fèrtil, ideal per fer-hi conreus.

La finca feia unes 40 hectàrees.

En aquell temps es mesurava en «mujades», i tenia 81 mujades i 1 quarta.

Estava partida per la carretera de la Santa Creu d'Olorda, que avui coneixem com la carretera de l'Hospitalet. S'estenia des de la Torre de la Miranda fins a l'actual barri d'Almeda.

L'any 1819, la finca va guanyar molt valor perquè es va inaugurar el Reial Canal de la Infanta Carlota. Aquest canal passava per la finca i portava aigua per regar els camps.

Més endavant, l'any 1854, es va construir la via del tren entre Barcelona i Molins de Rei. Aquesta obra va utilitzar una part de les terres i va dividir la finca en dues parts, cosa que va fer més difícil arribar a la zona alta.

Al centre de la finca, hi havia una masia antiga, però a mitjans del segle XIX (19) ja estava en molt mal estat.

Per això, el propietari d'aquell moment, Joaquim de Mercader i de Belloch, va decidir tirar-la a terra i va encarregar al mestre d'obres Josep Domínguez Valls que construís un palauet en el seu lloc.

Aquest nou edifici s'inspirava en la forma d'un castell i havia de ser una torre d'esbarjo elegant, com corresponia a una família noble com la dels Mercader.

L'any 1900, el propietari, Joaquim de Mercader, va decidir donar, en vida, la finca de Cornellà i altres béns al seu fill i hereu, Arnaldo de Mercader i de Zufía.

En aquell moment, la família estava arruïnada. Joaquim havia hagut de vendre les últimes propietats que tenia a Barcelona i traslladar-se a Cornellà.

Per aquest motiu, es van fer moltes reformes al palau per modernitzar-lo.

També es van construir nous edificis dins de la finca. Entre ells, la Torre de la Miranda, que es va fer al límit de la propietat, just on és avui.

▲ Fotografia dels camps de cultiu al peu de la Torre de la Miranda l'any 1961. Font: AHCL. Col·lecció: L'Abans. Fons: Juan Viso Quintana.

5. Qui va fer construir la Torre de la Miranda?

Arnaldo de Mercader i de Zufía
va fer construir la Torre de la Miranda.

Arnaldo ja era el propietari de la finca perquè el seu pare,
Joaquim de Mercader i de Belloch, l'hi havia regalat.

Va encarregar el projecte de la Torre
a l'arquitecte Jaume Gustà i Bondia,
que havia treballat en edificis de Barcelona.

Arnaldo formava part d'una família noble.

A la seva família hi havia dos llinatges importants:

- Els Mercader, que venien de la burgesia de Barcelona i havien obtingut títols nobiliaris als segles ^{xvii} (17) i ^{xviii} (18).
- I els Belloch, del Vallès Oriental, que ja eren nobles militars des del segle ^x (10) i que, el 1707, havien rebut el títol de comtes de Bell-lloc.

Arnaldo de Mercader y de Zufía,
III comte de Bell-lloc

◀ Detall d'una fotografia
d'Arnaldo de Mercader. MPM, NR 3331.

L'any 1907, el títol de comte de Bell-lloc va passar a Arnaldo, que es va convertir en el tercer comte de Bell-lloc.

Arnaldo s'havia casat l'any 1901 amb Lina Pozzali i Crotti. Però no van venir a viure a Cornellà fins al 1905, després de la mort del pare d'Arnaldo, Joaquim de Mercader.

Quan van venir a Cornellà, van voler participar en la vida del poble:

- L'any 1908, Arnaldo va presidir els primers Jocs Florals de Cornellà i va pagar la publicació dels textos guanyadors.
- També va formar part de diverses entitats de propietaris locals i va ser regidor de l'Ajuntament entre 1910 i 1913.

A més, Arnaldo va intentar que la finca donés diners, com?
Llogant terres a pagesos del poble
i contractant pagesos per treballar la resta de la terra.
Fins i tot, es va implicar en una idea innovadora:
crear un centre de salut, anomenat *Dietetic Park*, l'any 1919.

Aquest centre havia d'oferir
tractaments terapèutics moderns,
com els que es feien als balnearis
dels Estats Units i d'Alemanya.

Però el projecte no es va poder fer realitat
perquè no tenien prou diners.

▲ Perspectiva general del *Dietetic Park*. MPM, BM 5322.

6. Quina funció tenia la Torre de la Miranda?

Sabem que Arnaldo de Mercader
va pagar la construcció de la Torre de la Miranda.
Però no tenim cap document
que digui per a què servia exactament.

Llavors, què podia ser?

Us expliquem algunes deduccions,
a partir de les nostres observacions
i de les dades que tenim.

Als anys 1960, algunes persones
que encara no havien pogut comprar una casa,
vivien en unes coves situades
al peu de la Torre de la Miranda.

Als anys 1960 i 1970, hi va haver moments
de fortes pluges que van destruir aquestes coves
i algunes famílies van utilitzar la Torre com a refugi.
Però la Torre no va ser construïda per servir d'habitatge.
I, així, què era?

La Torre està construïda en un lloc alt,
al límit de la finca Mercader.

Per això, es pot pensar en les següents funcions:

- **Marcar el final de la finca:**
indicava fins a on arribava la propietat.
- **Mirador:** el mateix nom «Miranda» vol dir mirador,
un lloc per observar el paisatge.

Altres funcions possibles:

- **Per veure ocells:** és una idea molt estesa,
però no hi ha proves d'això
i la forma de la Torre no ajuda gens.
Només podria servir per veure'ls de lluny,
no per estudiar-los.
- **Per observar el temps:** és una idea
que cada cop té més força.
Es creu que s'hi feien observacions meteorològiques.
A Arnaldo li agradaven molt les ciències,
sobretot la meteorologia i l'astronomia.

Del que sí que tenim proves és de l'interès de l'Arnaldo per l'astronomia i la meteorologia:

- Va reunir 250 llibres i publicacions sobre meteorologia i astronomia entre 1900 i 1932 que es conserven a la Biblioteca Mercader.
- Va construir un observatori astronòmic i meteorològic a Villa Lina, la casa que tenia a la serra del Corredor, entre Llinars del Vallès i Dosrius.

Es deia «Observatori Belloch» i va sortir a la portada d'una revista anomenada *Mundo Científico* l'any 1902.

- Durant la Guerra Civil, la Torre de la Miranda va aparèixer en una publicació com a estació del Servei Meteorològic de la Generalitat de Catalunya.

Potser van aprofitar una instal·lació que ja existia? Malauradament, no s'ha conservat cap instrument ni s'ha trobat cap testimoni que ho confirmi.

I per acabar, també es pensa
que podia tenir una funció molt especial.
Des de 1981, sabem que el Mag Maginet
té el seu laboratori a la Torre de la Miranda!
Allà hi fa experiments, observa els estels
i prepara l'arribada dels Reis d'Orient a Cornellà.

▲ Fotografia del Mag Maginet. Autoria: Guillem Urbà.
Ajuntament de Cornellà de Llobregat.

7. El valor de la Torre de la Miranda

Sabíeu que la Torre de la Miranda és un edifici protegit?

Doncs, sí! És un bé cultural d'interès local (BCIL) i forma part del Catàleg de Protecció del Patrimoni Arquitectònic de Cornellà.

Això vol dir que és un edifici important per a la ciutat i cal conservar-lo.

Avui dia, la Torre de la Miranda és un símbol de Cornellà.

- ◀ Gravat del retrat de Jaume Gustà i Bondia.
Font: Diari oficial exposició 1888.
Wikicommons Public domain.

L'arquitecte va ser Jaume Gustà i Bondia.

Ell també va fer la reforma del palau
i la finca entre els anys 1899 i 1900.

Abans d'això, havia treballat en projectes importants:

- Va participar en les obres de l'Exposició Universal de Barcelona de l'any 1888.
- I va construir l'antiga Tinença d'Alcaldia d'Hostafrancs, que ara és la seu del Districte de Sants-Montjuïc, al carrer Creu Coberta.

Una Tinença d'Alcaldia és una oficina de l'ajuntament que representa l'alcalde en un barri o districte.

És com un miniajuntament de barri, on es poden fer tràmits i rebre informació.

La construcció de la Torre va costar una mica més de 14.000 pessetes.

Tot i que sembli poc, en aquell temps, eren bastants diners. Els constructors van ser els senyors Castells i Vintró.

8. La Torre de la Miranda que veiem avui

Si us hi fixeu bé, la Torre de la Miranda té molts detalls interessants.

Com és la Torre?

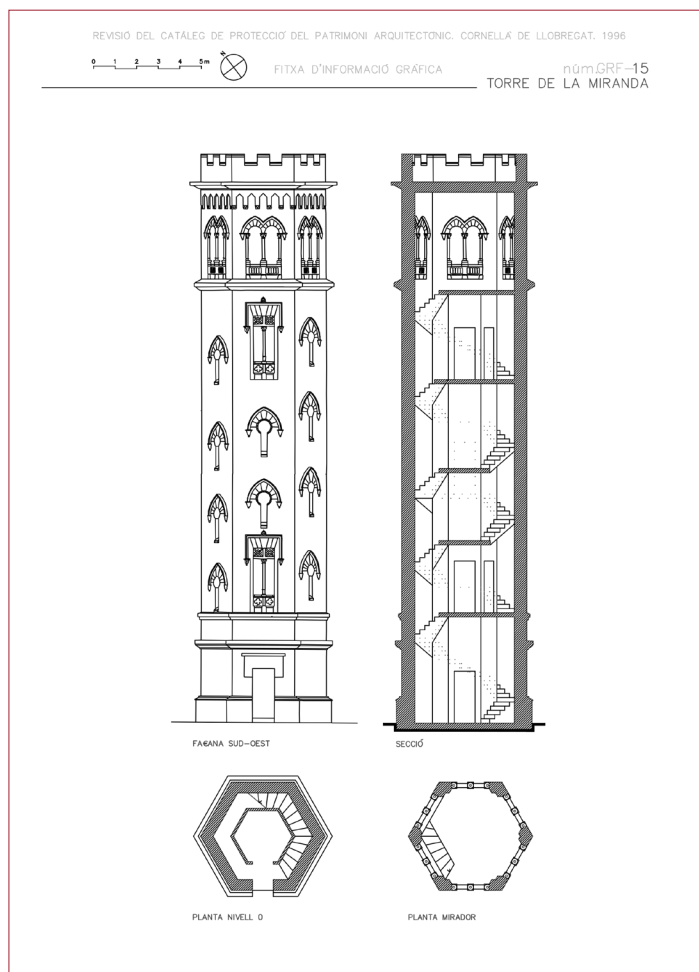
- Té un estil eclèctic.
Això vol dir que barreja estils arquitectònics diferents, com l'art medieval i el neomudèjar, inspirat en l'art àrab.
- Té quatre parts:
 1. La base, amb la porta d'entrada.
 2. El cos central, amb tres plantes.
 3. El mirador, a dalt de tot.
 4. I la coberta, amb forma de corona.

On està situada?

- Està orientada cap al sud-est, mirant cap al mar i la plana del delta del Llobregat.
- Es troba a dalt d'un talús, sobre les escales de maó que pugen des del parc de Can Mercader.

Quina forma té?

- Té forma d'hexàgon, així que té 6 costats.
- Fa 27 metres d'altura.
- Cada costat fa 3 metres d'ample.

- ▲ Plantes, alçat i secció de la Torre de la Miranda.
Autoria: Salvador Matas Arquitectes, SLP.

Com són les finestres?

- Hi ha 23 finestres al cos central, repartides per les 6 cares.
- La majoria són troneres, és a dir, estretes i altes, i arrodonides a dalt.
- També hi ha tres balconeres, una a cada planta, amb columnetes i barana, decorades amb arcs.
- Les finestres petites no estan alineades a fora, i la seva posició canvia d'una façana a una altra.
- Totes les finestres tenen decoració exterior, amb arcs que creen jocs de llum i ombres molt bonics.

Com és el mirador?

- A dalt de tot, trobem el mirador, que és la 5a planta. Té 6 finestres grans, també balconeres, diferents de les anteriors.

Què hi ha a dins?

- A dins hi ha 5 plantes, comunicades per una escala de cargol, que puja per la paret, al voltant d'un espai central.
- A cada planta hi ha un replà.

Més informació

Si estàs fent la visita, segueix les indicacions del personal.

I si encara no l'has visitada, t'animem a fer-ho!

També pots apuntar-te a les activitats
gratuïtes del Museu Palau Mercader,
que es fan els diumenges i dies festius.

Segueix-nos a les xarxes socials (@museuscornella),
consulta l'agenda cultural de Cornellà
o demana més informació!

Carretera de L'Hospitalet, s/núm.
08940 Cornellà de Llobregat

93 377 00 25

museumercader@aj-cornella.cat

[/museuscornella](https://www.facebook.com/museuscornella)

[@museuscornella](https://www.instagram.com/museuscornella)

